

Nimi: Mette Mai Veelmaa

Vanus: 18

Kool: Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasium

Juhendajad: Kristin Pintson, Minni Hein

Lugupidamisega

Mette Mai Veelmaa TORG G2D

Tallinna Tõnismäe Riigigümnaasium

"Stabat Mater"- hinge kosutav kogemus Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) kontserdimajas

Mette Mai Veelmaa G2D

Astusin EMTA Kontserdisaali, tasuta raamat ja kava käes, otsides oma kohta. Ruum oli täidetud vaoshoitud ootusega, mida katkestas aegajalt sahin ja kohendused samettoolidel. Kontserdisaalis hõljus õhus pühalik vaikus. Uks avanes ja loosile astus koor, nende järel maestro Tõnu Kaljuste. Nad kummardasid ja lahkusid, jättes publiku vaikusesse, mida ei katkestanud aplaus. Sel hetkel tundus, nagu jälgiksid Inglise ült publikut — muutes inimesed valvsaks ja ootushardaks. Kui lavauksed avanesid ja orkester sisenes, kasvas ootusärevus, et lõpuks haaratakse meid kaasa teekonnale, mille järel pole me enam endised. Tõnu Kaljuste meisterlik ja vaoshoitud dirigeerimine andis teose algusele hinge — iga paus, iga pööre järgis tema täpset ja tundlikku kätt.

Johann Sebastian Bachi sissejuhatav pala „Ma ei jäta sind, siis õnnistad sa mind“ kõlas kui palve. Helge, ent sisult vastuoluline muusika kandis lootust, kuid sõnad rääkisid viletsusest ja alandusest. See häälestas mu tähelepanu kahe maailma vahelisele pingele, lootuse ja kannatuse, valguse ja pimeduse võitlusele.

MacMillani „Stabat Mater“ on loodud 2015. Aastal ja tugineb 13. sajandi palvetekstile, mis on läbi sajandite inspireerinud kunstnikke, heliloojaid ja usuteed käijaid. See ei ole pelgalt tekst Kristuse Ema valust, vaid peegeldus läbi ühe naise silmade. Kontserdi avapala „I Stabat Mater dolorosa“ viiulite kiunuvad helid muutusid täidlaseks karjeks, justkui oodates peatset katastroofi. Sama helimuster kordus kogu teose vältel kui sümbol Hirmule ja Kahtlusele, mida Ema võis Poja saatust jälgides kogeda.

Teos jaguneb neljaks osaks. Esimene neist on šokk, kaotus, karje. Viiulid, keelpillid, koor- kõik moodustavad justkui üheainsa, läbistava hääle. Sõna „Filius“ (tõlkes „poeg“)

jääb helisema. Selles osas kuuleb gregooriuse laulu mõjutusi ja võimsat soolot, mis kehastab Maarja ahastavat hüüdu. Teine osa keskendub Kannatusele ja andestuse palumisele, kus muusikas on tunda Kristuse piitsutamist. Järsud poognatõmbed mõjuvad füüsiliselt valusalt. Vahepeal sekkub Rahvas, kui koorina, tunnistajaks Ristisurmale.

Kolmandas osas kõlab läbi leppimine: teadvustamine, et juhtunu on pöördumatu. Siin kerkib esile Maarja inimlikkus: Valu ei kao, ent muutub osaks inimeseks olemisest ja ühendab meid. Neljas osa toob esile Surmakartuse ja Lunastuse igatsuse. Sõnum „Luba mul osa saada Kristuse kannatustest“ ei kõla kui rõõm lunastusest, vaid kui vajadus mõista ja tunda. Viiuli „piitsalöögid“ ja keelpillide pinge loovad korraga kõheda, kuid äratundmiseni viiva kulminatsiooni. „Luba mul, kui süttin vihaleekides, mitte tuhaks põleda“ oli lauldud aupaklikult ja kiirelt, justkui kartes surma ootamatust ja samas lootes hingel paradiisi pääseda.

Soprani karjed ei ole ühel hetkel hillitsetud, vaid ürgsed. See sarnaneb *keening*’ile- iiri itkule, kus Naised nutsid matustel rahva eest, väljendades sõnatut valu. See heli ei kuulunud ainult Maarjale. See kuulus kõigile, kes kunagi on olulise lähedase kaotanud. Nagu kirjutab Rebecca Saunders: „*And the women wailed in answer.*“ See ei olnud üksnes isiklik, vaid jagatud kannatus.

Maarja, kelle kohta öeldakse „Õnnis Ainusündinud Ema“, ei ole siin ideaalne Pühak, vaid lihast ja verest naine. Kontserdi jooksul läbib ta justkui leina neli põhifaasi: šokk, eitamine, tingimine, leppimine. Teos annab meile võimaluse neid samme temaga koos läbida. Paus hetkel, mil oodatakse publikult tunnistust, muutub koorilaulu vaikseks lauluks: „Kes võiks mitte kurvaks jääda?“

„III Sancta mater, istud agas“ kõlab kui palve Maarjale: „Jaga minuga oma Poja piinu.“ Meeshääl palub: „Helgem Neitsite Neitsi, ära ole kuri minuga.“ Justkui paluks ta luba leinata. Publik, rahvas, kogu inimkond koondub lõpuks palvesse. Muusika ei lunasta meid, vaid äratav meis soovi lunastuse järele.

Teose muusika jutustab rohkem, kui tekst lubab. Viimases osas, „IV Fac, ut portem Christi mortem“, palutakse luba surra koos Kristusega. Jagada Tema piinu koos Maarjaga. See soov ei ole niivõrd lunastuse soov, kuivõrd kuuluvuse vajadus. Soov jagada valu, et mitte unustada. Sõnum on universaalne - kannatus ühendab inimkonda enam kui rõõm.

„Stabat Materi“ viimane rida: „Kui kord ihu sureb, luba, et Hing jõuab paradiisi“, jääb õhku ka pärast etendajate kummardamist. Vaikus pärast viimast akordi on kõnekam kui aplaus. See ei ole lõpp, vaid võimalus järelemõtlemiseks. Mis jääb meist järele, kui ihu on kadunud?

Kogemus näha Kristuse surma Maarja pilgu läbi oli mulle uus. Varem olen pööranud religiooniloos tähelepanu peamiselt Kristuse kannatustele. Aga nüüd kuuldes Ema lugu,

kes seisab abitult kõrval, tundsin esmakordselt, kuidas lein ei ole pelgalt kannatus, vaid ka häbi. 3

Maarja, kes ei päästa, ei palu, vaid vaatab, võis tajuda sel hetkel tunnete laviini ja võib-olla häbeneb isegi olla inimene, teades, et ta Poeg suri ka tema pattude eest.

See kontsert ei andnud vastuseid, aga ta lubas tunda. Esitatud just enne Ülestõusmispühi tundsin, et lein ja lootus ei välista teineteist. Nad võivad olla tasakaalus ja sümbioosis.